

Ranní host Martina Karlíka

Martin Karlík

Hezké ráno! Mým dnešním ranním hostem tady na Rádiu ZET je Tomáš Jelínek - cestovatel a člověk, který se hodně věnuje propagaci znakového jazyka a vůbec se věnuje propagaci světa neslyšících. Tomáš Jelínek je tady s tlumočnicí Zuzkou Procházkovou. Hezké ráno.

Tomáš Jelínek

Dobré ráno. Děkuju za pozvání. Jsem rád, že tady můžu být v Rádiu ZET, jsem tady poprvé a jenom na úvod bych rád něco řekl. Já jsem Tomáš Jelínek, ale mám tady tlumočnici, proto slyšíte ten ženský hlas, nesehnali jsme teda bohužel tlumočnicka muže, tak jenom, abyste věděli, že sice slyšíte ženský hlas, ale mluvím já Tomáš Jelínek.

Martin Karlík

To mě hned přivádí k otázce. Je tlumočnick, se kterým se lépe povídá, když si chcete s někým popovídat, anebo je to jedno, s kým mluvíte?

Tomáš Jelínek

No, tak samozřejmě je potřeba, aby to byl tlumočnick kvalitní, který svou práci vykonává prostě kvalitně. V komunitě neslyšících potřebujeme, abychom mohli mít tlumočnick, kteří dělají svoji práci dobře. To znamená, že je s nimi i dobrá spolupráce a komunikace, aby ten tlumočnick byl vzdělaný atd., aby měl zkušenosti. Právě proto jsme teď tady.

Martin Karlík

A se Zuzkou to jde dobře.

Tomáš Jelínek

No jasně, jo, úplně perfektně. My se spolu známe několik let, už přes 10 let. Je to sympatická tlumočnice a s ní to jde skvěle. Je to profesionální tlumočnice, špičková tlumočnice.

Martin Karlík

Mě napadla jedna taková otázka, kterou jsem si už dávno připravil, a to sice, jestli si také znakujete nějaké vtipy a jestli ty vtipy jsou jiné než ty, které si říkají slyšící.

Tomáš Jelínek

No jasně, ano. Nejde žít bez vtipů! Samozřejmě, že neslyšící hodně vtípkují, ale pokud bych to měl srovnat,

jak je to teda s vtipy mezi slyšícími a mezi neslyšícími, tak jsou tam samozřejmě odlišnosti. A teď vám jenom prozradím, teda řeknu, dva vtipy. Jsou dva druhy vtipů. Jeden lze přeložit, a tím pádem poznáte, o co tam jde. Ale pak je ten druhý typ, který uvidíte a já vám ho potom budu muset vysvětlit. Ten není vlastně přeložitelný, není vtipný. Tak za prvé.

V lese na mýtince sedí na elektrickém drátě vlaštovky. Hejno vlaštovek tam posedává, přijde myslivec a chce je vyplašit. Tak vezme flintu, vystřelí a všechny vlaštovky se rozletí, jenom jedna jediná tam zůstane. A proč tam zůstane? To asi tušíte, protože je neslyšící. Takže jenom ta jedna jediná tam zůstane, protože je neslyšící takže, dejme tomu, tohle může být vtipný, ale teď vám řeknu ten druhý vtip a ten pro vás vtipný nebude. Já ho potom vysvětlím, ten pro vás nebude mít význam, ale zkusím ho alespoň popsat.

Ve městě New York zavládne chaos, objeví se tam obrovské stvoření, které tam rozduní celou zem. Je to King Kong, který je neslyšící. Všichni lidi se rozutečou strachy, jenom jedna jediná dívka tam zůstane stát. King Kong si jí všimne, je to krásná žena, statečná neslyšící, která také znakuje. Spatří ji a hned se do ní zamiluje. Napřáhne svou tlapu, na kterou si ta žena teda vleze. A řekne jí ve znakovém jazyce: chci si tě vzít. No a tady je právě ta pointa. „Chci mít s tebou svatbu“ - to je právě založené na znakovém jazyce, jak vypadá znak pro svatbu, já vám to teď zkusím vysvětlit. Máte natažené obě dvě ruce, dlaň máte nataženou a prsty u sebe. Představte si, když třeba doma z těsta chcete vyrobit nějaké placky, dáte si na tu jednu dlaň kousek těsta a druhou rukou to přimáčknete, aby z toho byla ta placka. Pak to zase dáte na tu druhou stranu na druhou ruku a uděláte to samé. Takže si představte, že takhle jednou plesknete a podruhé taky, a to je ta podstata, když se vrátím ke vtipu. Představte si, že na té dlani je ta krásná neslyšící žena a on znakuje „chci mít s tebou svatbu“, takže ji vlastně rozmačká.

Martin Karlík

To mě ještě přivádí k jiné otázce, a to sice, jestli se ve znakovém jazyce občas někdo přerekne a je z toho třeba nějaký vtípek. Když jsem se díval na různé video kurzy, tak jsem si všiml, že dost podobně třeba vypadá slovo špenát a sex.

Tomáš Jelínek

No jo, to jste řekl úplně přesně, to se samozřejmě stává, a jak často! I mně jako lektorovi, když vyučuji znakový jazyk. Chci třeba právě říct, dejme tomu, že budeme probírat špenát. A jenom ten pohyb udělám, ten prostor udělám trošičku jinak a hned je z toho ten sex. Anebo, dejme tomu, pojďte znakovat! A přitom znakování je tam zase trošičku jiný počet prstů, když bychom se zaměřili na tvar ruky, takže já: „Pojďme znakovat!“, ale místo toho prostě řeknu: „Pojďme sexovat!“. Takže tohle se opravdu stává hodně často.

Martin Karlík

Předpokládám, že občas i někdo v uvozovkách špatně vidí ten znak a že tam vidí to, co chtěl vidět, i když bylo vyznakováno něco jiného.

Tomáš Jelínek

No jasně, to pak člověk v sobě drží ten smích a pak si říká, co si myslel, čemu se směje vlastně, že jo... No jo, to se stává často, je to vtipné.

Martin Karlík

Znakuje můj dnešní host Tomáš Jelínek a tlumočí Zuzka Procházková a my v tomto rozhovoru budeme pokračovat ještě za chvíli po písničce.

Mým dnešním hostem je Tomáš Jelínek, neslyšící cestovatel a lektor a takový člověk mnoha řemesel a povolání. Tlumočí ze znakového jazyka Zuzana Procházková. Mě ještě tak napadá, když se ponoříme do toho světa neslyšících, jestli neslyšící třeba může nějak vnímat hudbu nebo si jde zatančit, anebo to je úplně tabu?

Tomáš Jelínek

To je dobrá otázka. Určitě vím, že hodně neslyšících se tady na to hodně slyšících lidí ptá. Je to tak, že my máme samozřejmě rádi kulturu, hudbu tanec, takže se třeba rádi díváme v případě, že vystupují neslyšící, kteří sami produkují vlastně hudbu ve znakovém jazyce nebo jsou k dispozici tlumočníci, kteří tlumočí hudbu do znakového jazyka. I hudbu lze přenést, takže to máme rádi, to je krásné. Určitě znáte festival colours of Ostrava, tam je možnost si zapůjčit takovou speciální vestu, která je připojená na reproduktor a z toho repráku jde hudba, která se promítá do té vesty na různá místa v různé intenzitě, takže cítíme ty vibrace. Díky tomu cítíme hudbu. Ale třeba, kam bych nešel, z čeho bych nic neměl, je opera, to by mi vůbec nic nedalo.

Martin Karlík

A běžné divadlo? Činohra?

Tomáš Jelínek

Nejdříve je ještě potřeba si uvědomit, jak je to vlastně s kulturou tady v Praze. Je tu opravdu bohatá nabídka, takže když vy slyšící chcete někam jít, tak můžete jít do divadla Na zábradlí, do Švandova divadla, ABC atd., je tady toho opravdu nepřeberné množství. Ten den si řeknete, že někam chcete jít, koupíte si lístek a jdete, ale u neslyšících to opravdu takhle není. My máme opravdu mnohem méně možností kam jít, kde je ten tlumočník, kde bychom měli ty informace zprostředkované, to je prostě několikrát do roka, je toho opravdu

málo. Někde v divadle třeba mají i možnost titulkování nad oponou, tak to je v pořádku, ale je toho opravdu strašně málo.

Martin Karlík

My už jsme tady mluvili o těch vtipcích a ještě jedna věc mě tak napadla, jestli neslyšící vtipkují o svém postižení. Ono z těch vtipů to tak částečně vypadalo, že ano, já jsem tady měl nevidomé a ti mají velmi drsný humor, takže je to vlastně terčem vtipů nebo je to věc, se kterou se musí zacházet opatrně?

Tomáš Jelínek

No ano, samozřejmě vtipkujeme. Je spousta vtipů na sluchové postižení, jak už jsem teda říkal, ohledně vtipů třeba ten King Kong, že jo, ten myslivec... Takže to je jenom malinkatý vzorek toho, co všechno je, co se všechno vymýšlí, co se produkuje, ale jenom chci, abyste si uvědomili a dali pozor na to, co už vlastně vtipem není. Můžou to být nějaká hanlivá slova, což je třeba hluchý nebo „jsi hluchý jak poleno“ nebo „jsi hluchoněmý“, takže tohle jsou vlastně hanlivá slova, která prosím nepoužívejte v případě, že teda někoho nechcete opravdu urazit, dotknout se ho. Tohle vtipem není, ale jinak samozřejmě jo, vtipků o sluchovém postižení, těch je spousta, ano, a není to tabu.

Martin Karlík

A učí se lidé, kteří jsou odkázáni na znakování, i cizí znakové jazyky?

Tomáš Jelínek

Ano, tohle je hodně oblíbená otázka. Tak jenom na úvod bych rád řekl, že v každém státě mají vlastní státní znakový jazyk, není to nic mezinárodního, takže tady na to pozor. Jako v každém státě máte mluvený jazyk jiný, tak je to stejné i se znakovým jazykem. Třeba teď se můžeme setkávat tady u nás hodně s lidmi z Ukrajiny a tam třeba v jejich ukrajinském znakovém jazyce je to opravdu jinak, než u nás. My si dost těžko rozumíme, protože jejich znakový jazyk je vlastně hodně ovlivněný azbukou. To znamená, že, dejme tomu... Představte si, jak vypadá v prstové abecedě v českém znakovém jazyce písmeno L. Máte ruku v pěst a teď napněte prosím jenom ukazováček a palec, no a vznikne vám z toho Elko, zatímco Elko v ukrajinském znakovém jazyce v prstové abecedě je úplně jinak. Zase, když máte ruku v pěst, tak napněte ukazováček a prostředníček, a vlastně dáte to směrem dolů a vznikne vám takové jakoby A, a to je jejich L, takže i ta prstová abeceda je vlastně zcela odlišná.

Martin Karlík

Cestoval jste do Hondurasu a všude možně jste po světě. Když člověk přiletí do Hondurasu, jak se tam může dorozumět?

Tomáš Jelínek

Rád bych řekl, že neslyšící opravdu můžou cestovat úplně kdekoliv. Přes Ameriku, Asii Afriku, úplně po celém světě. A základem je samozřejmě znalost anglického jazyka. Tím, že my používáme znakový jazyk, který je vizuálně motorický, tak si myslím, že se mnohem lépe vlastně dorozumíme i, dejme tomu, když vy říkáte rukama nohama, tak my můžeme lépe používat ten prostor. Takže můžeme jet opravdu kamkoliv.

V létě, v zimě, na hory, u moře, stanovat nebo bydlet v hotelu, je to individuální. Záleží opravdu na každém, co preferuje, je teda potřeba buď komunikovat v tom anglickém jazyce psanou formou, anebo jsou i mobilní aplikace, ve kterých člověk mluví a mně se to přeneso do psané formy.

Martin Karlík

A koukají třeba v různých zemích na neslyšícího, řekněme, různě? Vnímají to různě, anebo všude je to spíš o přijetí a o tom, jak ten konkrétní člověk to vnímá, že se někdo dívá možná zvláště a někdo to bere bez problémů?

Tomáš Jelínek

To je taky výborná otázka. Určitě tady ve 21. století je to úplně jiné, než tomu bylo třeba v padesátých letech, když to vezmeme takhle do historie, tak to bylo úplně katastrofické. Tam opravdu neslyšící měli hodně velké bariéry, překážky, diskriminace, prostě zdravotně postižení obecně se brali, dejme tomu, jako hloupí a bylo to fakt hodně nepříjemné. Dneska jsme úplně někde jinde. Já si myslím, že dneska je společnost obecně všem různým druhům postižení a vůbec obecně všem lidem mnohem více otevřená, takže máme možnost jít do různých školních institucí, na kulturu, pracovní možnosti máme mnohem větší... Takže chci říct, opravdu se nebojte, když byste třeba měli zaměstnat neslyšícího, když se máte setkat s neslyšícím, mějte otevřené oči. Buďte otevření tady té komunikaci a pak to jde vždycky bez problémů.

Martin Karlík

A v případě třeba, že se díváte na televizi, to je taky docela asi věc, kterou dělá spousta lidí, jak moc pomáhají takové ty titulky pro neslyšící? Je to funkční, anebo to má nějaké mouchy?

Tomáš Jelínek

Bez titulku by to nešlo. To bychom opravdu neměli vůbec žádné informace, to by byla nesmírná bariéra, neslyšící potřebují titulky. A jak to teda s těmi titulky je? Ve státních televizích, dejme tomu, Česká televize má ze zákona povinnost otitulkovat 75 %, což je celkem dost. Plus ještě ve zprávách určitě znáte, že v rohu je tam vždycky tlumočnick, což je úžasné, protože se tak dostanou informace k neslyšícím. V době covidové, tady ta doba vlastně pro nás byla celkem přínosem, protože byly hrozně zásadní informace o různých

uzavírkách, věčně se to měnilo, byl v tom zmatek, takže tyto informace bylo nutné dostat i k neslyšícím, proto tam nastoupil tým tlumočnicků a opravdu to bylo všechno přetlumočené do znakového jazyka, A to trvá až doteď, ale v komerčních televizích to je opravdu hodně jinak, tam je otitulovaných asi těch 15 % jenom, opravdu mnohem méně. Je tam povinnost titulkovat pořady, ale ještě k tomu v reprízách nejsou třeba ty titulky, a to je dost omezující.

Martin Karlík

Říká můj dnešní host, tedy vlastně znakuje. Nebo používá se ten výraz, říká se mluvit ve znakovém jazyce?

Tomáš Jelínek

„On znakuje“, ano, můžete to použít. Host znakuje, neslyšící znakuje. Znakujeme mezi sebou.

Martin Karlík

To byl Tomáš Jelínek, můj dnešní host, a jakožto tlumočnice ze znakového jazyka Zuzka Procházková. Díky a hezký den.

Tomáš Jelínek

Taky děkujeme hezký den.

© 2022 Beey by [Newton Technologies](#)